

KO'CHMA (MOBIL) MUZEYLARI.

Namangan viloyat tarixi va davlat muzeyi

ilmiy xodimi: **Muhamadiy M**

Mamlakatimizdagi muzeylar faoliyatini qo'llab-quvvatlash, ularning marketing siyosati va xizmatlar sohasini kompleks rivojlantirish, muzeylarga innovatsion texnologiyalarni samarali qo'llash, shuningdek, muzeylarda o'zbek xalqi va davlatchiligi tarixi, Birinchi va Ikkinchi Renessans davrlari, buyuk allomalar hayoti va faoliyatiga oid zamonaviy yangi ekspozitsiyalarni yaratish, muzey to'plamlaridagi boy tarixiy va madaniy merosimizni keng targ'ib qilish maqsadida.

Ko'chma (mobil) muzeylar – zamonaviy madaniy-ma'rifiy faoliyatning innovatsion ko'rinishidir. Ular an'anaviy muzeylardan farqli ravishda bir joyda qolib ketmaydi, balki mahalliy aholi yashaydigan hududlarga borib, madaniyatni bevosita xalqning o'ziga yetkazadi. Bu yondashuv muzeylarning faoliyat doirasini kengaytirib, madaniy merosdan bahramand bo'lish imkoniyatini keng ommaga taqdim etadi.

Ko'chma muzeylarning asosiy afzalligi – ularning harakatchanligidir. Ko'chma muzeylarning paydo bo'lish tarixi Dastlabki mobil muzeylar qachon va qayerda paydo bo'lganini yozing. Masalan ko'chma muzeylar g'oyasi XX asr boshlarida G'arbda shakllangan. Ularning maqsadi — urushdan keyingi yillarda aholining madaniy hayotini tiklash va bilimni ommalashtirish bo'lgan ular .Maxsus jihozlangan avtomobillar, konteynerlar yoki ko'chma pavilyonlar orqali ekspонатlar xavfsiz tashiladi va namoyish etiladi. Bu yo'l bilan chekka hududlardagi aholiga ham muzey ko'rgazmalarini ko'rish imkoniyati yaratiladi.

(Foto surat) Namangan viloyat tarixi va madaniyati davlat muzeyi.

So'ngi yillarda ishlab chikarilgan va ekspozitsiya amaliyotida uz tasdig'ini topgan me'yorlar muzey ekspozitsiyalarini badiiy loiyxalash ishining kuyidagi bosqichlarini kuzda tutadi. Mobil muzeylarda ko'pincha tematik ko'rgazmalar tashkil etiladi. Masalan, arxeologiya, ekologiya, san'at, tarix yoki texnologiyaga bag'ishlangan ko'chma dasturlar aholining qiziqishiga mos ravishda tayyorlanadi. Ko'rgazmalar interaktiv vositalar, multimedia ekranlari, virtual va kengaytirilgan reallik (VR/AR) texnologiyalari orqali boyitiladi.

Ko'chma muzeylar ta'lim sohasida ham katta ahamiyatga ega. Maktablar, kollejlarda va boshqa ta'lim muassasalariga borib o'tkaziladigan ko'rgazmalar yoshlar uchun noyob bilim manbaiga aylanadi. Ular eksponatlar bilan bevosita tanishadi, amaliy mashg'ulotlarda ishtirok etadi va tarixiy jarayonlarni yangi nuqtai nazardan o'rganadi.

Muzey kurgazmasini loiyxalash va tashkil etishda uz tarkibiga turli ixtisoslikdagi muzey xodimlari, rassomlar, arxitektorlar, dizaynerlar, injenerlar, tarixchi olimlar, iktisodchilar, psixologlar, sotsiologlar, pedagoglar, ulkashunoslar, kishlok xujaligi mutaxassislarini birlashtirgan mualliflar jamoasi ishtirok etadi.

(Foto surat) Namangan viloyat tarixi va madaniyati davlat muzeyi.

Shuningdek, mobil muzeylar milliy va xalqaro tadbirlarda, festivallarda, madaniy haftaliklarda faol ishtirok etadi. Bu esa madaniyatni ommalashtirish, turizmni rivojlantirish va jamiyatda merosga bo'lgan hurmatni kuchaytirishga xizmat qiladi.

Ko'chma muzeylarning samarali ishlashi uchun eksponatlarning xavfsizligini ta'minlash, texnologik jihozlarni muntazam yangilash, malakali mutaxassislarni jalb qilish va doimiy ravishda yangi dasturlarni ishlab chiqish zarur. Muzeylarning eng asosiy ijtimoiy vazifalaridan biri ilmiy tadkikot ishidir. Juda kup ilmiy tadkikot institutlaridan farqli ularoq ravishda muzeylarning ilmiy tadqiqot ishlari uziga xos xususiyatlarga ega. Uning uziga xosligi asosan shundaki, muzeyda olib boriladigan ilmiy tadkikotlar juda keng tarmoqli bulib, uz navbatida uning natijalari ko'p tarmoqlarga ta'sir etadi. Bu ilmiy tadqiqotlar biror-bir tarixiy manbani urganish maqsadida, shuningdek, tarixiy manbalarni yoki bir turdagi muzey predmetlarini konservatsiyalash, restavratsiya kilish, saqlash, qo'riqlash, xizmat ko'rsatish maqsadida xam bo'lishi mumkin.

(Foto surat) Namangan viloyat tarixi va madaniyati davlat muzeyi.

Tadqiqot ishlarida soxaga ko'ra deyarli barcha fanlar, jumladan pedagogika, psixologiya, sotsiologiya fanlarining xam uslublari qo'llaniladi. Muzey predmetini urganishga yo'naltirilgan ilmiy tadqiqot ishlarida shu predmet taaluqli bo'lgan fanlar uslublaridan foydalanilsa, shu predmetni muzeyshunoslik nuqtai nazaridan tadqiq etganda yoki umuman muzeyshunoslik tadqiqotida zarur bulgan tabiiy fanlardan tashqari yuqorida ta'qidlaganimizdek, pedagogika, psixologiya, sotsiologiya fanlarining uslublaridan foydalaniladi. Muzeylarning tadqiqotchilik faoliyatiga e'tibor kundan-kunga oshib bormokda.

Ko'chma (mobil) muzeylar — bu zamonaviy jamiyatda madaniy merosni keng ommaga yetkazishning samarali vositasidir. Ular orqali nafaqat yirik shahar aholisi, balki olis hududlardagi insonlar ham tarix, san'at va ilm-fan boyliklaridan bahramand bo'lish imkoniga ega bo'lmoqda. Mobil muzeylar xalq va madaniyat o'rtasidagi masofani qisqartiradi, yosh avlodda milliy o'zlikni anglash, tarixiy merosga hurmat tuyg'usini kuchaytiradi. Shuningdek, ular ta'limiy, ma'rifiy va tarbiyaviy ahamiyat kasb etib, zamonaviy texnologiyalar bilan uyg'unlashgan holda muzey ishini yangi bosqichga olib

chiqmoqda. Shunday qilib, ko‘chma muzeylar — madaniyatni xalqqa yaqinlashtirish, merosni saqlash va uni kelajak avlodga yetkazishning eng dolzarb va innovatsion shakllaridan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimova, D. Muzeyshunoslik asoslari. — Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
 2. Tursunov, A. Madaniyat va san’at menejmenti. — Toshkent: O‘qituvchi, 2019.
 3. Saidova, M. “Ko‘chma muzeylar: xalq bilan madaniyat o‘rtasidagi yangi ko‘prik”. // Madaniyat va meros jurnali, №3, 2023.
 4. Islomova, N. “Mobil muzeylarning ta’limiy va tarbiyaviy ahamiyati”. // Zamonaviy ta’lim jurnali, №2, 2024.
 5. Smithsonian Institution. Smithsonian on Wheels: Taking Museums to the People. — Washington D.C., 2021.
 6. UNESCO. Mobile Museums and Cultural Outreach: Global Practices. — Paris, 2020.
 7. “Ko‘chma muzeylar faoliyati to‘g‘risida” maqola. — www.madaniyat.uz, 2024. 10.
- “World Mobile Museums: Innovations in Cultural Education.” — www.icom.museum, 2023.